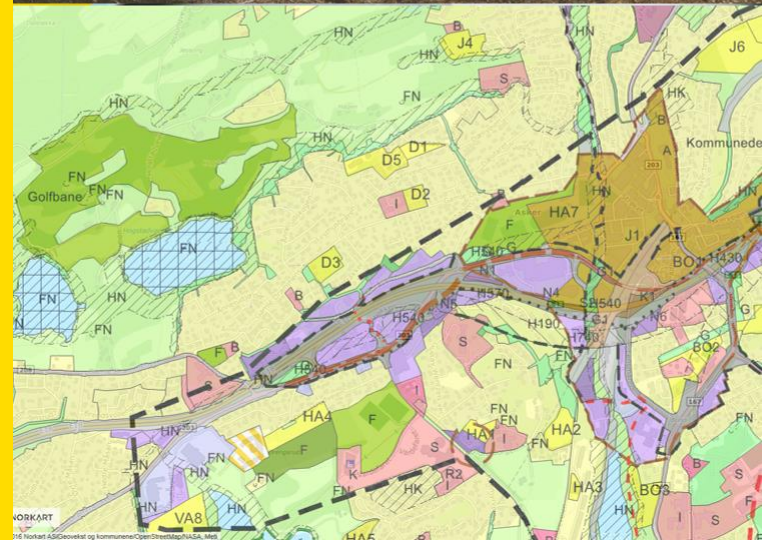

Kan naturregnskap styrke naturhensynet i kommunale planer?

Gro Sandkjær Hanssen, OsloMet/ NMBU

Vestland, 17. januar 2023

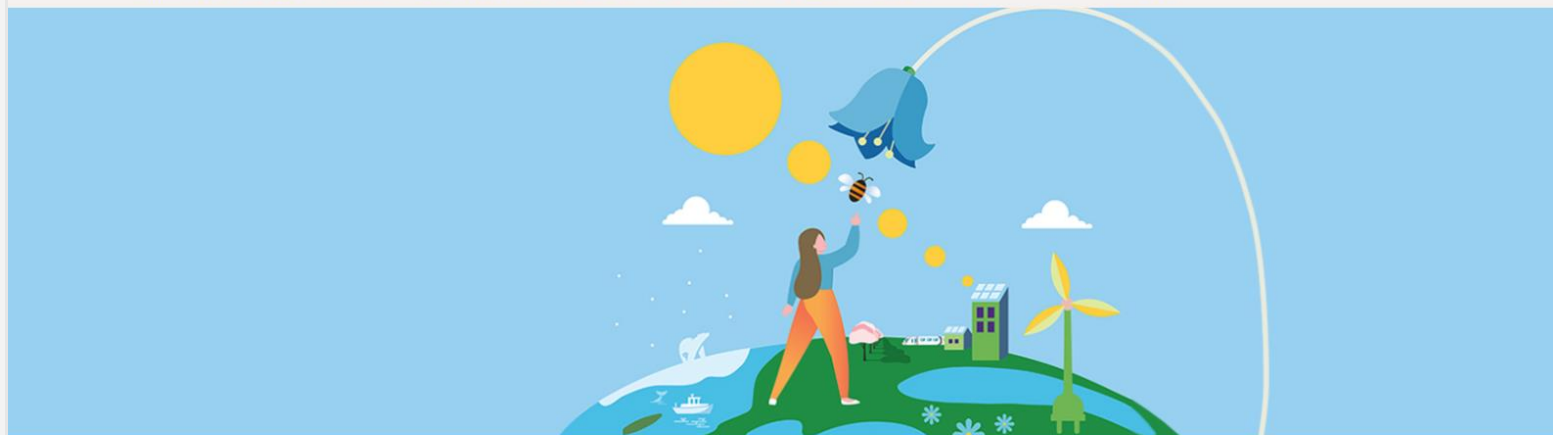
Natur og klima må sees i sammenheng. Naturtap forverrer klimakrisen

Klimautvalget 2050

[Klimautvalget 2050](#) [Mandat](#) [Delrapport](#) [Medlemmer](#) [Sekretariat](#) [Aktuelt](#) [Kontakt](#)

 NB

Klimautvalget 2050

Klimautvalget 2050 skal utrede hvilke vegvalg Norge står overfor for å nå målet om å bli et lavutslippssamfunn innen 2050. Utvalget skal levere en NOU-rapport (Norges offentlige utredninger) innen 1. november 2023. Her kan du følge med på utvalgets arbeid.

[Klimautvalgets rapport 2050 – Forside](#)[Klimautvalget 2050 inviterer til innspill ▾](#)[Oversikt spørsmål](#)[Om klimautvalget](#)[Kontakt](#)

1 AMBISJON

De aller fleste utslippene av klimagasser må fjernes for godt innen 2050

2 OMSTILLING

Klimapolitikken må fremme helhetlig omstilling, ikke begrenses til enkelttiltak

4

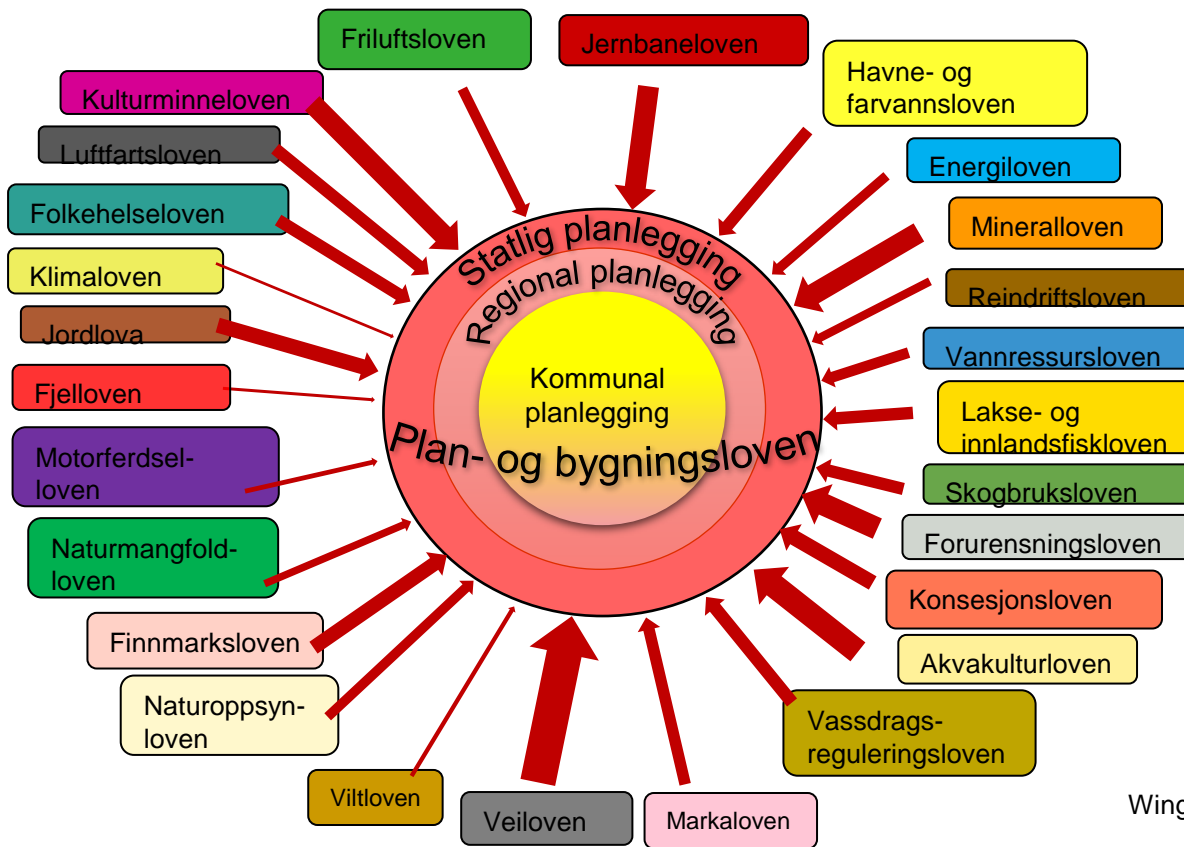
NATUR

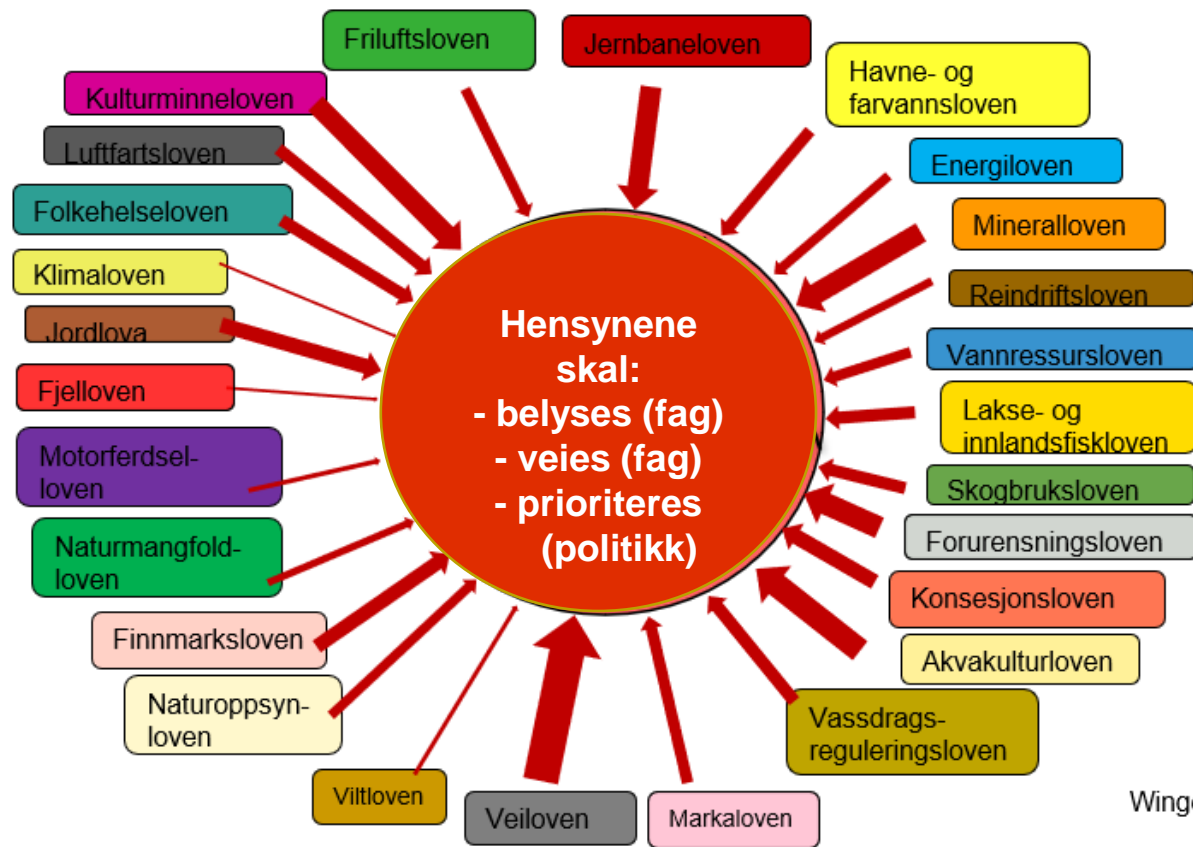
Klimakrisen løses ikke hvis ikke også naturkrisen blir løst. Ytterligere nedbygging av natur og arealer må begrenses

PLAN- OG BYGNINGSLOVEN VIKTIG
FOR Å SIKRE NATUR- OG KLIMAHENSYN

- Plan- og bygningsloven – den viktigste loven for natur og klima!
- Koblingslov, prosesslov = en felles arena hvor alle hensyn og interesser skal møtes og brynes mot hverandre

Winge 2018

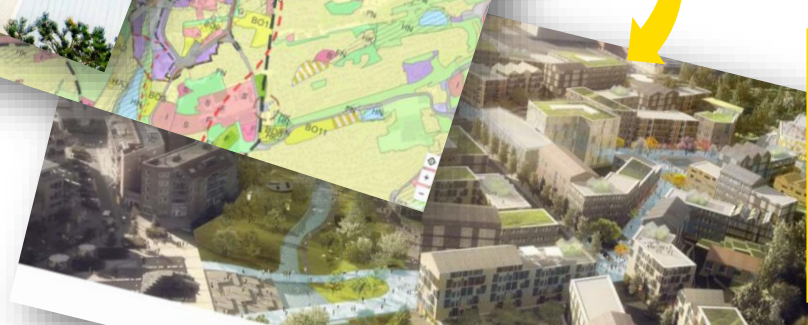
LOVER

NASJONALE
PLANINSTRUMENTER

REGIONAL PLAN m/
Retningslinjer
Planbestemmelser

KOMMUNEPLANENS
SAMFUNNSDEL OG
AREALDEL (juridisk
bindende)

Område/detalj
regulerings-
planer: Gir
juridiske
rammer for
prosjektene

SYSTEMUTFORDRINGER = NATURENS RETTSVERN ER SVAKT – OG SYSTEMETS «SIKKERHETSMEKANISMER» ER SVEKKET

KS FoU

Bærekraftig arealbruk innenfor rammen av lokalt selvstyre

Trond Simensen*, Nikolai Winge[§], Fredrik Holth[§], Erik Stange[§], David N. Barton* og Gro Sandkjær Hanssen*

TILHØRSHETINGSTITULJON
*Norsk institutt for naturforskning
Holth & Winge AS
§By- og regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet – Storbyuniversitetet

ORPORGSGIVER(E)BIRKAGGTYPERE)
KS, Kommunesektorens interesseorganisasjon

ORPORGSGIVER(S) REFERANSE
JANICKER GJØRVIK

KONTAKTPERSONER/NOG ORPORGSGIVER(BIRKAGGTYPER)
Halvor Dahle Lægreid

R
Riksrevisjonen

Dokument 3-serien

Riksrevisjonens undersøkelse av behandling av innsigelser i plansaker

Dokument 3.7 (2018–2019)

Gro Sandkjær Hanssen
Niis Aarsæther (red.)

PLAN- OG BYGNINGSLOVEN
2008
- en lov for vår tid?

UNIVERSITETSFORLAGET

Gro Sandkjær Hanssen
Niis Aarsæther (red.)

PLAN- OG BYGNINGSLOVEN
2008
- fungerer loven etter intensjonene?

UNIVERSITETSFORLAGET

SYSTEMUTFORDRINGER = NATURENS RETTSVERN ER SVAKT – OG SYSTEMETS «SIKKERHETSMEKANISMER» ER SVEKKET

Det står dårlig til med norsk natur

RØDLISTA: En av fem norske arter står i fare for å dø ut. «Vanlige» arter som villrein, hummer, villaks, gråmåke og pinnsvin går inn på rødlista for aller første gang. Det er et tydelig tegn på at vi står midt i en akutt naturkrise, og at vi trenger umiddelbare tiltak.

Vil stramme inn bygging på myr og skog

Miljødirektoratet vil gjøre det vanskeligere å ta av myr og skog for å bygge boliger og kjøpesentre. Målet er mindre utslipp av klimagasser.

MER KREVENDE: Å bygge boliger på myr, som her på Nannestad i Viken, kan bli vanskeligere å få tillatelse

Hålvard Norum
@NRKHalvvard
Journalist

Publisert 3. juli 2020 kl. 11:58
Oppdatert 3. juli 2020 kl. 15:23

Artikkelen er mer enn 6 år gammel

Norge | Klimakrisen

Norge er versting: Vi må kutte fotavtrykket i naturen med 75 prosent

Naturen blir fattigere hver dag. Norges store forbruk gjør at vårt negative fotavtrykk i naturen er større enn de fleste andre land.

SYSTEMUTFORDRINGER = NATURENS RETTSVERN ER SVAKT – OG SYSTEMETS «SIKKERHETSMEKANISMER» ER SVEKKET

https://www.nrk.no/ytring/klimakrisen-og-naturkrisen-ma-loses-sammen-1.15431412

KRONIKK

Klimakrisen og naturkrisen må løses sammen

Å ta vare på naturen er avgjørende for klimaet på kloden. Hvorfor er det ingen politikere som snakker om det?

Anne Sverdrup-Thygeson
Prof. i biologi NMBU

Dag O. Hessen
Prof. i biologi UiO

Kristin Thorsrud Teien
forskningsjef NINA

Vigdis Vandvik
Prof. i biologi UiB

Publisert 26. mars 2021 kl. 13:49

Artikkelen er mer enn ett år gammel.

Aftenposten Nyheter Meninger Podcast Ar-magasinet Vink

Søk Meny

Norge | Klimakrisen

Norge er versting: Vi må kutte fotavtrykket i naturen med 75 prosent

Naturen blir fattigere hver dag. Norges store forbruk gjør at vårt negative fotavtrykk i naturen er større enn de fleste andre land.

DET PLANLAGTE AREAL(OVER)FORBRUKET I KOMMUNER ER ENORMT

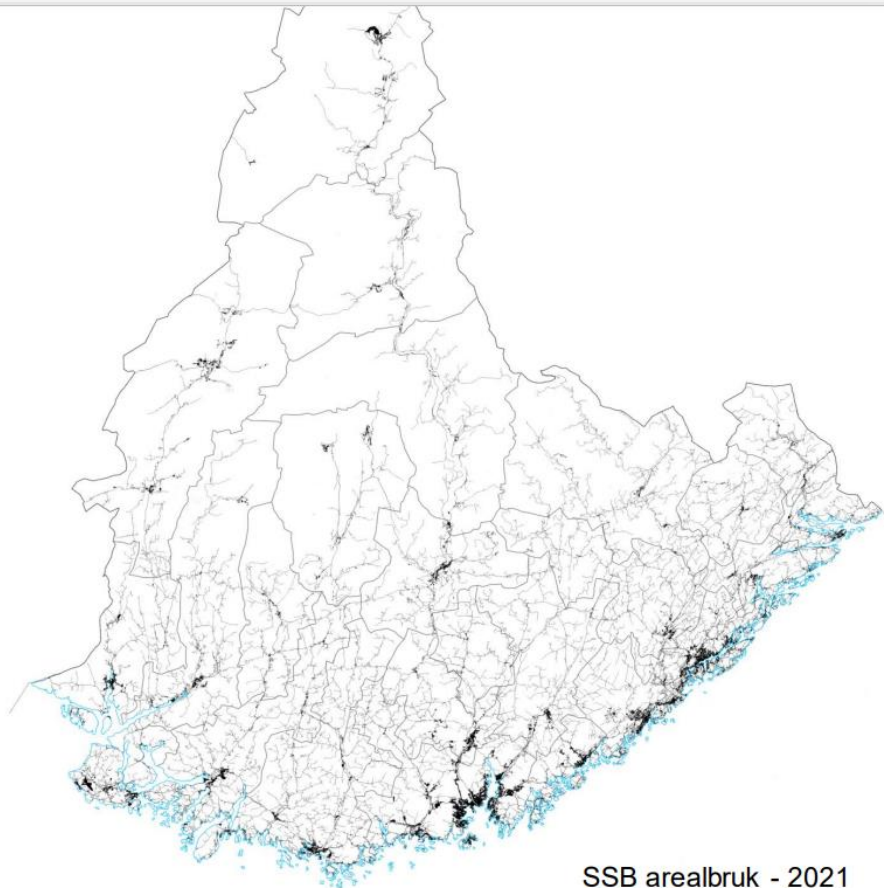
arealforbruk i Agder

- Fra siste istid og fram til i dag har vi tatt i bruk *

~370 km²

(1,2 daa per innbygger i 2022)

(*175 km² er i LNF...)

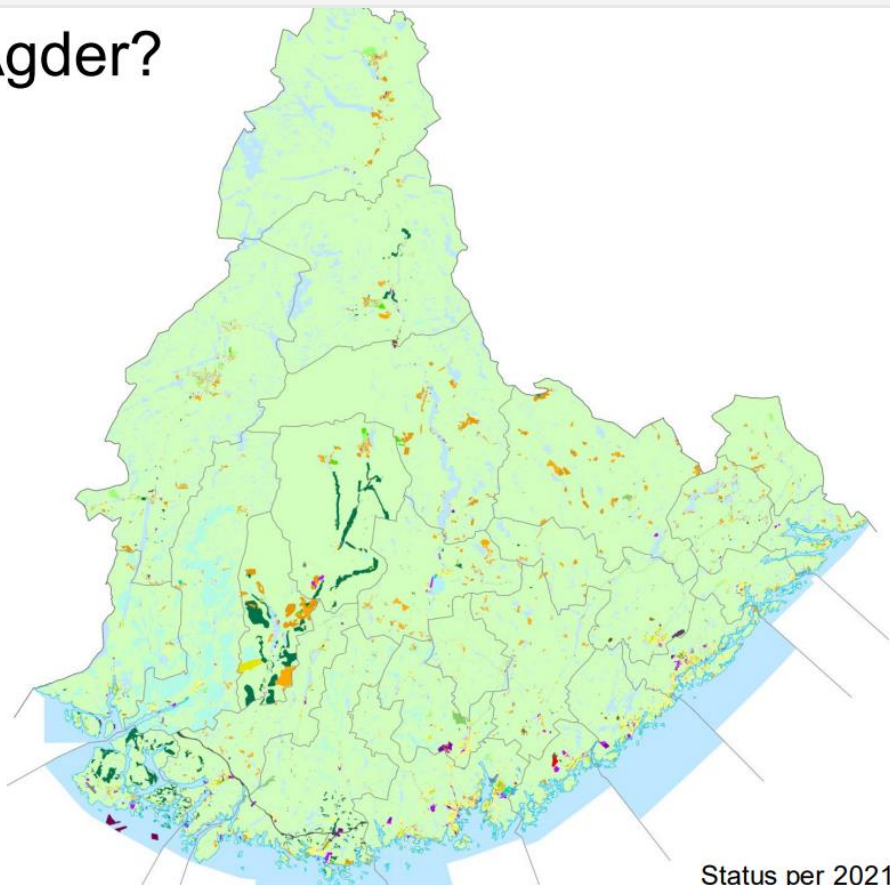
planlagt arealforbruk i Agder?

- I kommuneplanene ligger det inne ytterligere

~440 km²

(14 daa til hver nye innbygger fram mot 2050)

* Utbyggingsformål som ikke er tatt i bruk ihht SSB arealbruk, men LNF er holdt utenfor

KAN AREALNØYTRALITET OG AREALREGNSKAP BIDRA TIL Å REDUSERE YTTERLIGERE NATURTAP?

AREALNØYTRALITET ER ET MÅL I MANGE KOMMUNER:
Unngå nettotap av natur

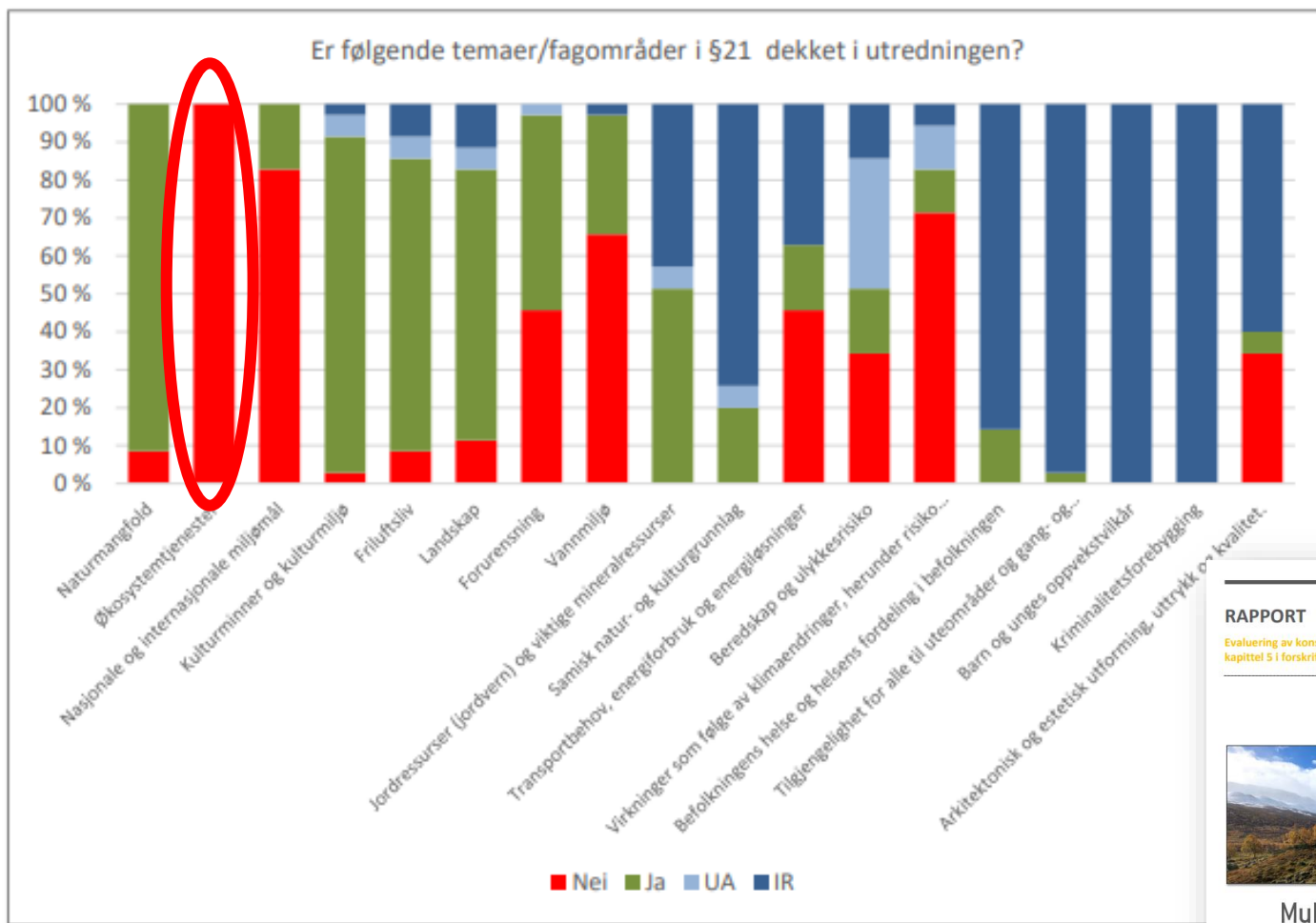

AREALREGNSKAP ER ET VERKTØY

- Oversikt over bebygd areal/infrastruktur + areal som kan restaureres
- Naturregnskap: Utbredelse, typer, verdier og tilstand (økosystemer, samlet belastning)
- Økosystemtjenesteregnskap: systematisert kunnskap om naturens goder og tjenester (co2- opptak og lagring, overvannshåndtering, pollinering)

JA, DET KAN GI OSS BEDRE OVERSIKT OVER
SUM-EFFEKTEN AV BIT-FOR-BIT UTBYGGINGEN

Figur 12. Evaluering av hvilke fagtemaer i KU-forskriftens § 21 som er dekket i utredningene.

RAPPORT

Evaluering av konsekvensutredninger etter
kapittel 5 i forskrift om konsekvensutredninger

OPPGADELSE: KLIMA OG MILJØDEPARTEMENTET (KLM)

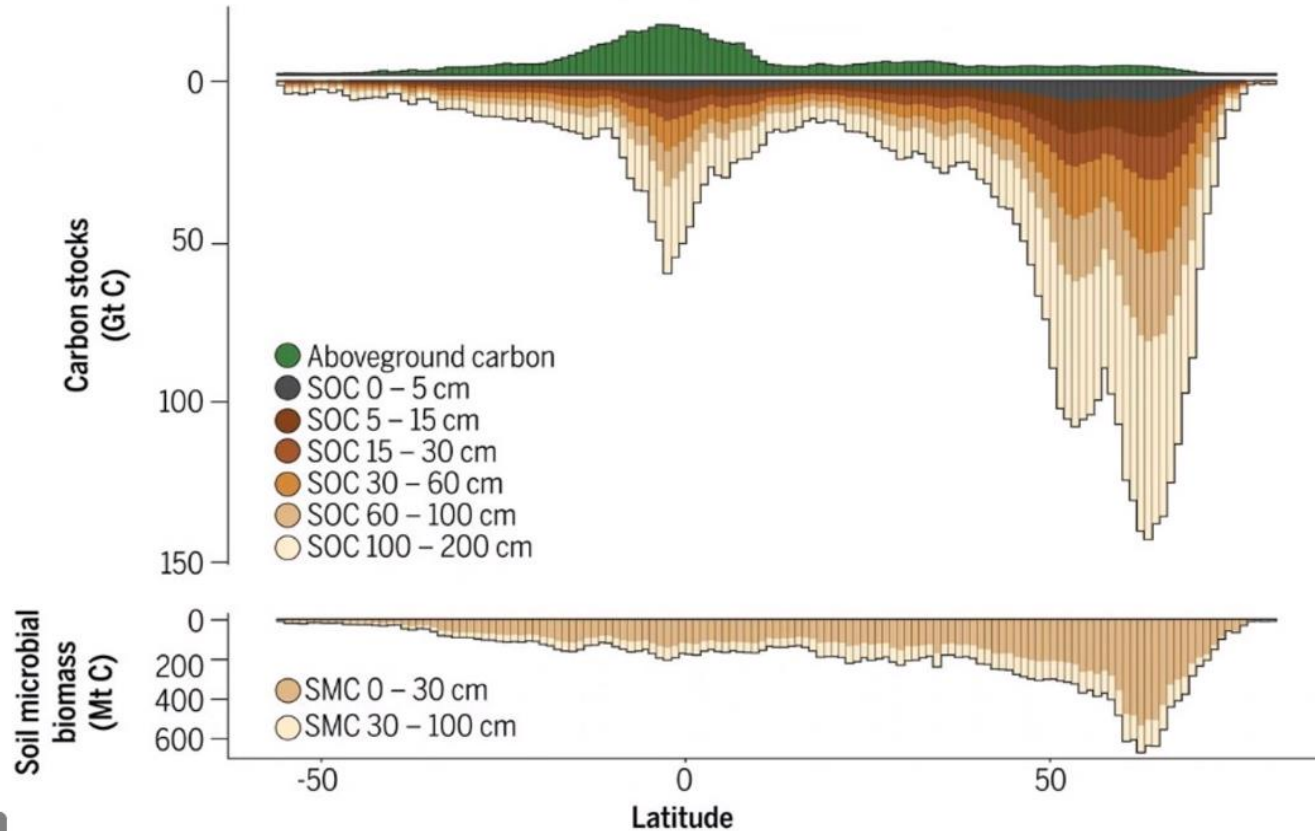
DATE: 5. FEBRUAR 2021

DOCUMENTID: 1022044-TVE-RAP-01

Multiconsult

Naturens karbonopptak: Hvor lagres det?

STØTTENDE TJENESTER

Jord binding
OZ
Biodiversitet
Fotosyntese
Habitat
Mat

REGULERENDE TJENESTER

Karbonbinding
Erosjon kontroll
Luftforurensning
Temp. kjøling
Flomkontroll
Vind skjerming

ØKOSYSTEM TJENESTER (naturbaserte tjenester)

FORSYNINGSTJENESTER

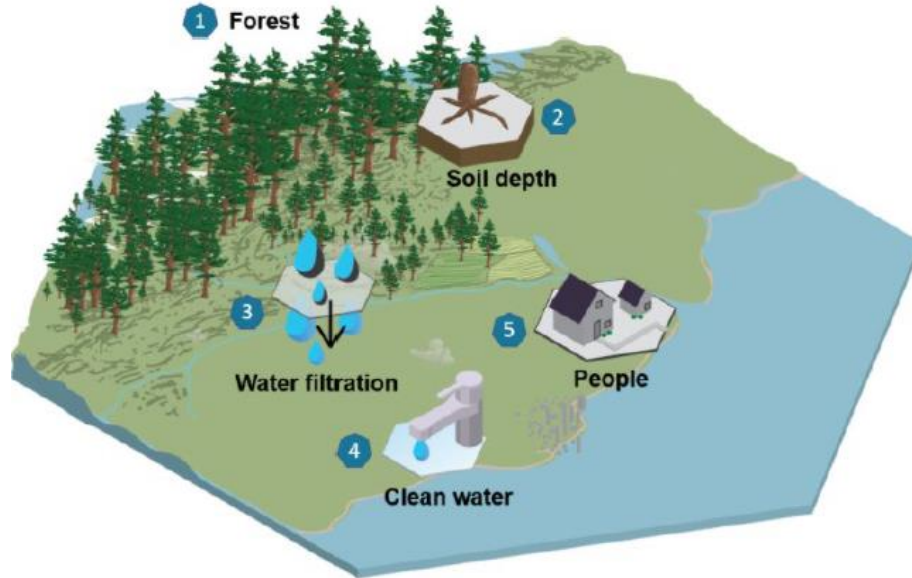
Pollinator
Tre og fiber
Rent vann
Drivstoff
Genetiske ressurser
Medisinske ressurser

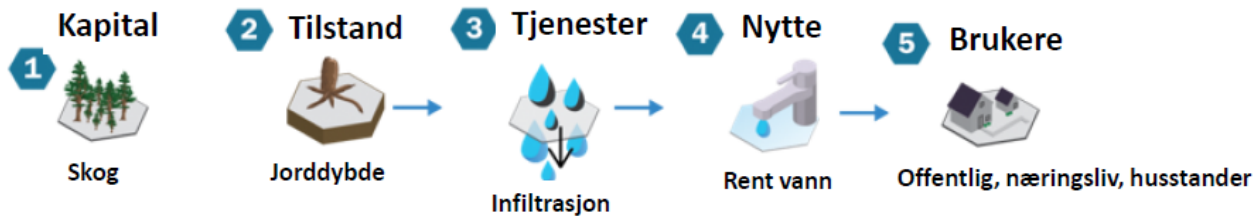
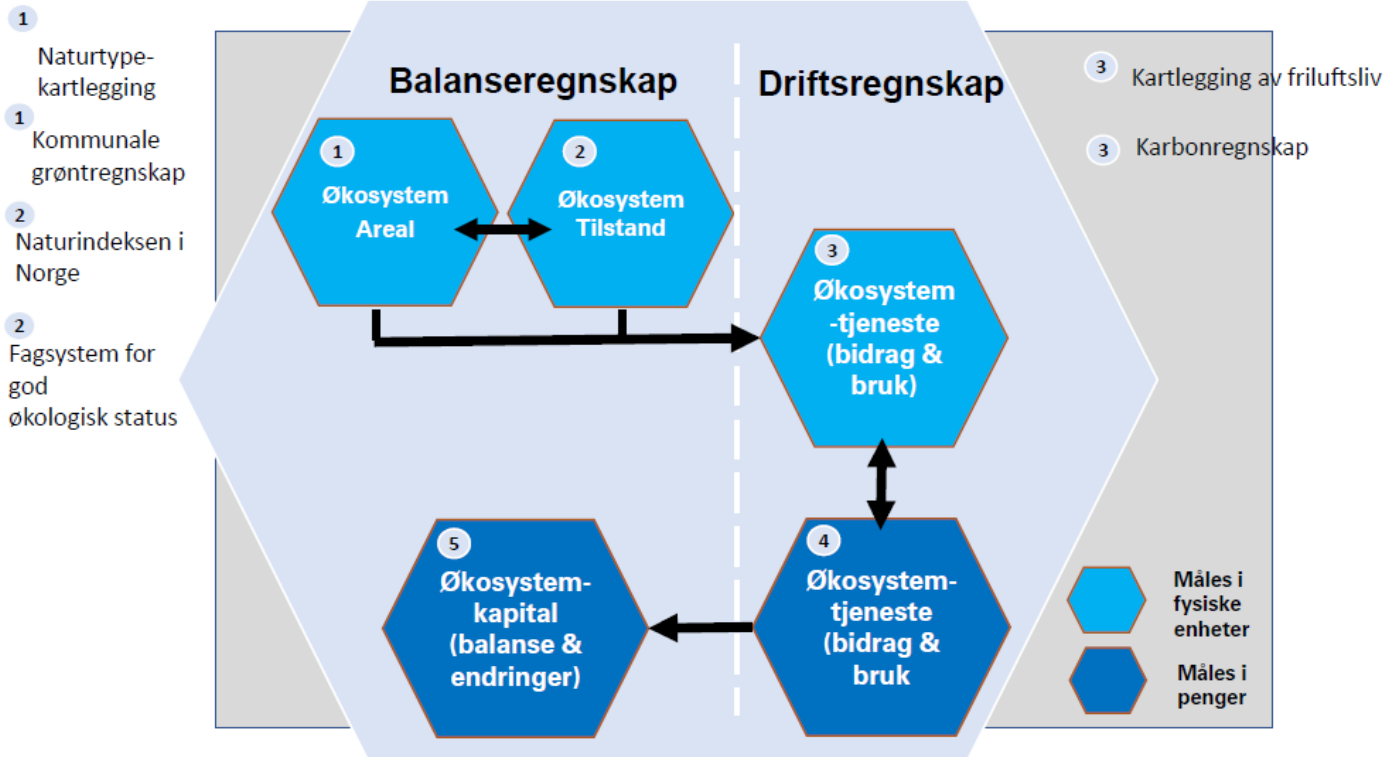
KULTURELLE TJENESTER

Rekreasjon - positivt
mht helse
Historie og identitet
Estetiske verdier
Undervisning
Forvaltning

SEEA Ecosystem Accounting

Behov for systemforbedring

AREALREGNSKAP =

- a) bebygd areal (inkludert areal som kan restaureres)
- b) naturregnskap
- c) økosystemtjenesteregnskap

PÅ NASJONALT NIVÅ

- Sammenstilling av kunnskap til nasjonal rapportering og overvåkning (oversikt)
- Samordnings- og sammenhengsverktøy mellom sektorer

PÅ LOKALT NIVÅ

- Bedre kunnskapsgrunnlag for faglige vurderinger
- Faglig verktøy for å spille lokalpolitikere gode, og styrke deres styringsevne (prioritering)
- Fremme demokratisk gjennomsiktighet, legitimitet og ansvarsutkreving
- Innbyggerne kan lettere se hva politikken til de folkevalgte har hatt av konsekvenser for natur
- Innbyggerne kan stille lokalpolitikere (styrende partier) til ansvar i neste valg

Kommuner i front mot tap av natur

Nordre Follo er i gang med nybrottsarbeid for å bli blant landets første arealnøytrale kommune. Nye stier tråkkes nå opp for å sette vedtak til livs og ta verktøy i bruk for vern av natur.

Astrid Fadnes • 21. februar 2022
Fra papirutgaven Arkitektnytt 2/2022

Også det å la kulturlandskap gro igjen, er et eksempel på en arealendring som i praksis regnes som forbruk av naturareal. Det viktigste tiltaket for å stanse tapet av biologisk mangfold er å få kontroll med dette forbruket, mener den norske miljøvernorganisasjonen Sabima.

Foto: Nordre Follo kommuneplan

OSLOMET

REGIONAL PLAN m/
Retningslinjer
Planbestemmelser

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJE
NESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJEN
ESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+ NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+ NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

KOMMUNEPLANENS
SAMFUNNSDEL

TEMAPLAN (NATUR)

KOMMUNEPLANENS
AREALDEL

Områderegulering

Detaljregulering

OSLOMET

REGIONAL PLAN m/
Retningslinjer
Planbestemmelser

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJE
NESTER

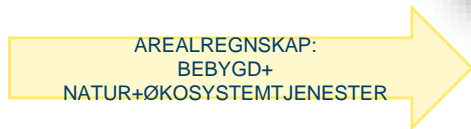
KOMMUNEPLANENS
SAMFUNNSDEL

TEMAPLAN (NATUR)

KOMMUNEPLANENS
AREALDEL

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJEN
ESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+ NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

Områderegulering

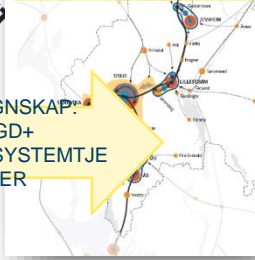
AREALREGNSKAP:
BEBYGD+ NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

Detaljregulering

OSLO MET

REGIONAL PLAN m/
Retningslinjer
Planbestemmelser

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJE
NESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJEN
ESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

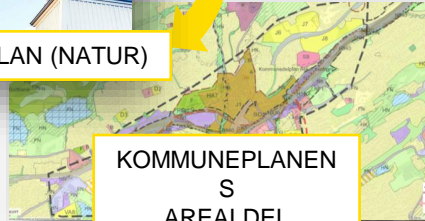
AREALREGNSKAP:
BEBYGD+ NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+ NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

KOMMUNEPLANE
NS
SAMFUNNSDEL

TEMAPLAN (NATUR)

KOMMUNEPLANEN
S
AREALDEL

Områderegulering

Detaljregulering

AREALDEL: AREALNØYTRALITET SOM MÅL

- **KARTLEGGING:** Oversikt over (grått) areal som kan restaureres
- **AREAL/NATUREREGNSKAP SOM VERKTØY:**
- Kriterier for vurdering av arealinns spill
- Nye arealinns spill i ubebygde områder foreslås å avvises med en gang, uten konsekvensutredning
- Kriterier for å ta ut allerede planlagte «gule» områder

Ubebygde utbyggingsområder

- vurdering ut fra eksisterende kunnskap

Kategori **Resultat**

Vurdering

Kilder

<i>Kartlagt, naturtyper</i>			
<i>Kartlagt, arter</i>			
<i>Kartleggingspotensial</i>			
<i>Økosystem, type</i>			
<i>Funksjonsområde</i>			
<i>Økosystemtjeneste(r)</i>			
<i>Vassdrag</i>			

- Oppsummering
(kvalitet og funksjon)

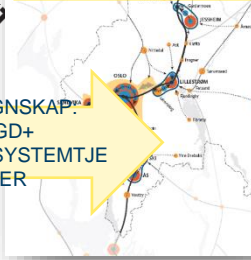
- Verdi

- Anbefaling

OSLO MET

REGIONAL PLAN m/
Retningslinjer
Planbestemmelser

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJE
NESTER

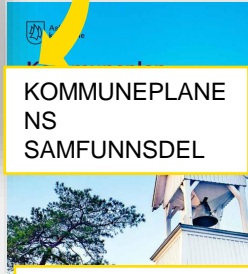
AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJEN
ESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

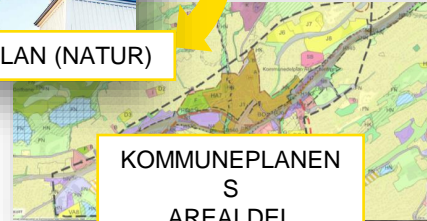
AREALREGNSKAP:
BEBYGD+ NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+ NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

KOMMUNEPLANE
NS
SAMFUNNSDEL

TEMAPLAN (NATUR)

KOMMUNEPLANEN
S
AREALDEL

Områderegulering

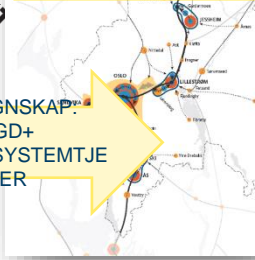
Detaljregulering

AREALDEL: AREALNØYTRALITET SOM MÅL

- **KARTLEGGING:** Oversikt over (grått) areal som kan restaureres
- **AREAL/NATUREREGNSKAP SOM VERKTØY:**
- Kriterier for vurdering av arealinns spill
- Nye arealinns spill i ubebygde områder foreslås å avvises med en gang, uten konsekvensutredning
- Kriterier for å ta ut allerede planlagte «gule» områder
- Prinsippet om arealnøytralitet og økologisk kompensasjon lagt inn som juridisk planbestemmelse

OSLOMET

REGIONAL PLAN m/
Retningslinjer
Planbestemmelser

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJE
NESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJEN
ESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+
NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+ NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

AREALREGNSKAP:
BEBYGD+ NATUR+ØKOSYSTEMTJENESTER

KOMMUNEPLANE
NS
SAMFUNNSDEL

TEMAPLAN (NATUR)

KOMMUNEPLANEN
S
AREALDEL

Områderegulering

Detaljregulering

AREALDEL: AREALNØYTRALITET SOM MÅL

- **KARTLEGGING:** Oversikt over (grått) areal som kan restaureres
- **AREAL/NATUREREGNSKAP SOM VERKTØY:**
- Kriterier for vurdering av arealinns spill
- Nye arealinns spill i ubebygde områder foreslås å avvises med en gang, uten konsekvensutredning
- Kriterier for å ta ut allerede planlagte «gule» områder
- Prinsippet om arealnøytralitet og økologisk kompensasjon lagt inn som juridisk planbestemmelse

REGULERINGSPLANER: ØKOLOGISK KOMPENSASJON

- Om nedbygging ikke kan unngås kompenseres den med restaurering
- Ikke lenger gratis å bygge ned natur og dyrket mark

Viktig grunnlag for potensielle økonomiske virkemidler fremover:

- **Naturavgift:** økonomisk insentiv til offentlige og private utbyggere til å begrense tap og forringelse av natur.

- **Grønn kommunenøkkel:** endring av inntektssystemet for kommunene som belønner bærekraftig arealbruk

- **Gebyrfinansiering av naturbasert klimaberedskap:** Skille ut overvannsgebyr fra vann- og avløpsgebyr.

- **Incentivordninger for grunneiere, tiltakshavere, utviklere og aktører i planprosessene;** premiere helhetlig planlegging og ivaretagelse av natur

- **«Arealbanker» med potensial for naturrestaurering:** System for å identifisere og sikre arealer som kan restaureres som kompensasjon for nye utbygginger

Sammen for naturen

Nyhet | Dato: 16.01.2023

Klima- og miljøminister Espen Barth Eide og kommunesektorens organisasjon KS er enige om å følge opp den nye globale naturavtalen sammen. Kommunene forvalter størstedelen av Norges arealer og er svært viktige for å ta vare på norsk natur.

